

Asia Sitaatti

Hakija A

Annettu 9.12.1992

Tiivistelmä *B oli kopioinut kirjoittamaansa kahdeksan ja puoli sivua pitkään artikkelin kaksi sivua A:n kirjasta lupaa pyytämättä ja lähdeettä mainitsematta. Kysymys ei ollut tekijänoikeuslain 14 :n mukaisesta sitaattioikeudesta. Senkä B että kustantaja toimivat tekijän oikeuslain 2 ja 3 :n vastaisesti.*

SELOSTUS ASIASTA

Kauppatieteiden lisensiaatti A asiamiehenään asianajaja B on 14.7.1992 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa tekijänoikeuden loukkauksesta kirjalliseen teokseen ja seuraamuksista lainvastaisesta menettelystä.

Hakija on kirjoittanut mainonnan historiaa käsittelevän kirjan nimeltään "C", joka on julkaistu vuonna 1980. Kirja on hakijan taloushistorian laudaturtyö kauppatieteiden kandidaatin tutkintoa varten.

Kustannusosakeyhtiö D Oy, jäljempänä kustantaja, julkaisi vuonna 1990 toisen painoksen kirjasta "E", jonka ovat toimittaneet Y ja X. Kirja koostuu 14 eri artikkelista. Artikkelin numero 13 otsikko on "Mainonta", jonka on kirjoittanut Mainostoimisto Z Oy:n toimitusjohtaja J.

J:n artikkeli on pituudeltaan kahdeksan ja puoli sivua. Hakijan mukaan artikkelin varsinainen tekstiosa keskittyy ensimmäisille sivuille. Artikkelin ensimmäinen väliotsikko on "Katsaus mainonnan historiaan Suomessa", ja sen alla on kaksi sivua tekstiä. Hakijan mukaan kyseiset sivut ovat artikkelin olennaisin osa. Hakijan mukaan kyseiset sivut on suoraan kopioitu hakijan kirjan "C" sivuilta 121–123.

Hakijalta ei ole pyydetty lupaa kirjan käyttämiseen ja plagioimiseen eikä aineiston julkaisemisen yhteydessä ole mainittu lähdeaineistoa tai alkupe-
räisen teoksen tekijää. Hakijan mukaan kyse on tahallisesta luvattomasta plagioinnista.

Hakija oli "E" -kirjan ensimmäisen painoksen ilmestyttyä vuonna 1986 ilmoittanut oikeudenloukkauksesta kustantajalle ja tämä edelleen J:lle.

Hakijan mukaan asia oli tuolloin muodollisen korvauksen jälkeen rauhoittunut.

Kun kirjasta "E" otettiin vuonna 1990 uusintapainos, kustantaja oli ollut hakijan mukaan tietoinen siitä, että J:n artikkelin merkittävin osa oli suora plagiaatti hakijan kirjasta. Tästä huolimatta uusintapainokseen oli otettu J:n artikkeli täysin vastaavanlaisena kuin se oli ollut alkuperäisessä painoksessa.

Hakija tiedustelee:

Ovatko J:n artikkelin tekijänä ja D Oy teoksen kustantajana loukanneet hakijan tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuja tekijän taloudellisia ja moraalisia oikeuksia kirjalliseen teokseen vuosina 1986 ja 1990 ilmestyneiden painosten yhteydessä ja voiko oikeuden loukkauksesta seurata rangaistus ja vahingonkorvausvelvollisuus?

J:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut J:lle tilaisuuden vastineen antamiseen.

J vetoaa siihen, ettei artikkeleita kirjoittaessaan tiennyt juuri mitään tekijänoikeudellisista seikoista. J kertoo maksaneensa ensimmäisen painoksen jälkeen korvauksen hakijalle tämän sitä vaadittua. J ei ilmoittanut kustantajalle asiasta uudelleen ja hän katsoo, ettei kustantaja voi olla korvausvelvollinen.

Uusintapainoksen yhteydessä J ei enää muistanut asiaa ja antoi toimittajana toimineelle X:lle luvan käyttää ja muunnella artikkeleitaan. J katsoo, että kysymyksessä on inhimillinen erehdys. J katsoo, että hänen olisi pitänyt ilmoittaa toimittajalle ja kustantajalle, että uuden painoksen yhteydessä hakijan nimi olisi tullut lisätä lähdeviitteisiin.

D Oy:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut kustantajalle tilaisuuden vastineen antamiseen.

Kustantaja katsoi alkuperäisen painoksen jälkeen, kun J oli maksanut korvauksen ja virhe oli myönnetty, että asia oli tullut selvitettyksi. Uutta painosta valmistettaessa hoitivat asiaa kustantajan palveluksessa eri henkilöt eikä tieto tapahtuneesta kulkenut heille. Näin ollen asianmukaisen lähdeviittauksen lisääminen uuteen painokseen jäi tekemättä, vaikka tästä oli sovittu J:n kanssa. Kirjan uudistamisvaiheessa artikkelit olivat kirjoitajiensa tarkastettavina.

Kustantaja katsoo, että tässä nimenomaisessa tilanteessa, kun kustantajalla oli tieto aikaisemmasta vaiheesta, ei kustantaja tietenkään voi vetäytyä sen seikan taakse, että vastaanottaessaan tekijöiden tuottamia teoksia kustantajalla ei ole mahdollisuutta eikä aihetta epäillä kirjoittajien oikeutta tekstiinsä.

Kustantaja katsoo, että sen osalta on tapahtunut inhimillinen virhe, jonka selvittäminen olisi vaatinut oikeudenomistajan suoran yhteydenoton. Kustantajan mukaan kysymys ei ole tahallisuudesta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Kirjallisena teoksena suojataan sekä kaunokirjallisia että selittäviä kirjallisia teoksia. Tekijänoikeus syntyy aina luojalle eli fyysiselle henkilölle.

Tekijän taloudellista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä, jonka mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyn lain 2 luvussa mainituin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna.

Tekijän moraalista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Pykälän 1 momentti koskee niin sanottua isyysoikeutta. Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Lain 2 luvun 14 §:n mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Lain 26 §:n 2 momentin mukaan milloin 2 luvussa olevan säännöksen nojalla teos toisinnetaan julkisesti, on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Lain 7 luvussa säädetään rangaistuksesta ja korvausvelvollisuudesta. Lain 56 § koskee tekijänoikeusrikosta. Lain 56 a §:n mukaan se, joka tahallaan tai törkeästä varomattomuudesta rikkoo tekijänoikeuslaissa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä, on tuomittava, jollei teko ole 56 §:n mukaan rangaistava, tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Korvausvelvollisuudesta säädetään lain 57 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan se, joka käyttää teosta vastoin tätä lakia, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen. Pykälän 2 momen-

tin mukaan jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai tuottamuksesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta. Pykälän 4 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetusta korvauksesta on lisäksi voimassa mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) on säädetty.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakijalla on tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen tekijänoikeus kirjaan "C". Tällöin hakijalla on lain 2 §:n mukainen yksinomainen oikeus määrätä kirjasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Hakijalla on myös lain 3 §:n 1 momentin mukainen oikeus eli tekijä on ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan J oli kopioinut kirjaan "E" kirjoittamaansa artikkeliin "Mainonta" tekstiä hakijan kirjasta sivuilta 121–123. Vuodelta 1986 olevassa ensimmäisessä painoksessa J:n artikkeli on 11 sivua pitkä ja hakijalta kopioitu teksti on toisena väliotsikona olevan otsikon "Katsaus mainonnan historiaan Suomessa" alla. Vuodelta 1990 olevassa toisessa painoksessa J:n artikkeli on kahdeksan ja puoli sivua ja hakijalta kopioitu teksti on ensimmäisen väliotsikon alla samalla otsikolla kuin ensimmäisessä painoksessa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että käyttäessään hakijan kirjan tekstiä J ylitti lain 14 §:n mukaisen sitaattioikeuden. J ei myöskään ilmoittanut lähdeä käyttäessään hakijan kirjan tekstiä lain 26 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa saamansa selvityksen perusteella, että J ja kustantaja ovat toimineet tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:n vastaisesti. Sekä J että kustantaja olisivat tarvinneet hakijan luvan kirjasta "C" olevan tekstin käyttämiseen kirjan "E" ensimmäisessä ja toisessa painoksessa.

Tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:n vastainen menettely voi lain 56 a §:n nojalla tulla rangaistavaksi tekijänoikeusrikkomuksena, jos teko on tehty tahallaan tai törkeästä varomattomuudesta. Tekijänoikeuslain 62 §:n mukaan yleinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä lain 56 a §:n mukaisesta tekijänoikeusrikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Lisäksi teoksen tekijänoikeuslain vastaisesta käyttämisestä voi seurata lain 57 §:n mukainen velvollisuus suorittaa kohtuullisen hyvityksen lisäksi korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.